

ECZACININ EKONOMİK YAPILANMASININ İYİLEŞTİRİLMESİ ZORUNLULUĞUNA BAĞLI YÖNTEM ARAYIŞLARI ÜZERİNE ÖN TASLAK (*)

Ecz. Levent KAMACIK (**)

Bu ön taslak serbest eczacının ekonomik yapılanması esas alınarak hazırlanmıştır.

Türkiye'de oluşma koşulları ayrıca tartışılabilir siyasi tercihin dayatmasının oldukça kısa bir sürede gözlenen açık sonucu; emeğe dayalı sektörlerde, emeğin reel değerinin azaltılması ile çalışanın yaşama koşullarının kötüleşmesi ve bulunduğu konumun gerisine düşmesidir.

Böylesine bir karamsar tabloda bile salt insana hizmet eden sağlık elemanlarının, eczacının insanca yaşaması en doğal hakkı olup, bu haklılık doğrultusunda verilecek tüm çabanın, savaşımın da en küçük bir olumsuzluğu olmayacaktır. Ancak önemli olan verilecek savaşımın, getirdiği çözüm önerilerinin ve tartışma platformunun sağlıklı bir biçimde belirlenmesi gereğidir.

Öncelikle gözden kaçırılmaması gereken nokta bir meslek grubunun ekonomik çıkarları savunulurken, bu savununun diğer ülkelerdeki benzer meslek grupları ile olan karşılaştırılmasının getirilmesi ve bunun çıkış noktası kabul edilme yanlısıdır. Bu tür bir yöntem aynı biçimde "Türkiye'de ilaç ucuzdur." görüşünü savunan Batı ülkelerindeki ilaç fiyatlarını gündem eden ilaç sanayicilerinin çıkmaz sokağını paylaşmak gibi bir sonucu da beraberinde getirebilmektedir. Doğaldır ki Batı Ülkelerinde kişi başına düşen ulusal gelir, kişi başına ayrılan sağlık payı, sağlık sigorta sistemleri gibi çok farklı bir sürü kriterin gözden kaçırılmaya çalışılması, sonuçta ilaç sanayinin haksızlığını belirgin-

(*) 02 Nisan 1988 tarihinde Ankara'da yapılan TEB 24. Dönem I. Başkanlar Danışma Toplantısı konuşma metni.

(**) İzmir Eczacı Odası Başkanı

leştirebilmektedir.

Konu Türkiye'de eczacının ekonomik yapılanmasının iyileştirilmesinin zorunluluğu ise ve bu zorunluluk tartışması destek görüyorsa bunun gündemi tek bir cümle ile; "Türkiye'de eczacının ekonomik durumu iyileştirilmek durumundadır." diye özetlenmelidir. Eczacının ekonomik durumunun iyileştirilmesinde ilk akla gelen çözüm de eczane kâr oranlarının artırılması olabilir.

Böylesine bir istemin karşısında, meslek politikası doğrultusunda "ilaç fiyatlarının" artışına yönelik verilen tepkinin, eczane kâr oranlarının artması ile ilaç fiyatlarının artışına getireceği katkı sonucu çelişki yaratabileceği söylenebilir. Ancak unutulmamalıdır ki sendikalar enflasyonun yüksekliği konusundaki düşüncelerinde, işçi ücretlerinin arttırılmasına "emisyon hacminin artarak enflasyonun körüklenmesi" olasılığına rağmen karşı çıkmamaktadır. Kaldı ki ilaç fiyatlarının artışında karşı çıkılan noktaların temelinde, dünya ham madde borsasının üzerinde fiatlarla yapılan ithalata, pahalı ilaç yönlenmesine, ilaç tanıtım masraflarının denetimsizliğine karşı çıkış yatmaktadır. Kaldı ki gerek sendikal gerekse eczane kâr oranlarının artmasına yönelik istemlerin özü oluşan artı değerde emeğin payını alabilmek olmaktadır.

Bugün ülkemizde ilaç sanayinin reklam harcamalarının genel satışa oranı yaklaşık % 16'dır. Salt bu harcamaların azaltılması ve oluşan farkın eczane kar hadlerine ilave edilmesine yönelik yapılacak çalışma bile ilaç fiyatlarının artışına neden olmaksızın eczane kâr hadlerinin artışını önemli ölçüde sağlayabilecektir.

Bu yönde yapılacak çalışmalara bir başka boyut olarak, eczacının "sahibi ve mesul müdürü" ünvanının yeniden değerlendirilmesi getirilebilir. Bilindiği gibi yasaların öngördüğü hallerde mesul müdür atanması ile mesul müdüre ödenen ücretin sahibinin gelirin gider yazılması sonucu gelir vergisinde oldukça önemli bir düşüş sağlanabilmektedir. Bu noktadan hareketle, serbest eczacının eczane işletme sermayesi "sahibi" ünvanı karşılığı değerlendirilerek, "mesul müdürlük" ünvanı; verdiği emeğin meslek hizmet yılının eşdeğeri kamu eczacısı ücretinin belirli bir katsayı ile çarpımı sonucu elde edilecek değer ile yorumlanması ve rakamın gider olarak yazılması sonucu gelir vergisinden düşülmesi gerçekleştirilebilir. Bu, bir tür vergi indirim yolu ile ilaç fiatlarına yansımadan ekonomik kazanımın sağlanmasıdır.

Eczanelerin kâr oranlarının arttırılmasında, de-

pocu kâr oranlarının eczanelerin kârlılığına katılımının sağlanması, meslek politikamızda ağırlıklı olarak yer alan ve ilacın her aşamasında yetkili olan eczacının dağıtım kanallarındaki etkinliğinin göstegesi kooperatiflerin yaygınlaştırılması ile gerçekleştirilebilir.

Ancak bu konuda kooperatif yöneticisi kadroların önemi savunulan ilkelere tutarlılığı ile eşdeğer olduğu için, kısa vadede seyrek görülse bile uzun vadede çıkabilecek yönetici sorunlarının önlenmesine yönelik çalışmalar da birlikte değerlendirilmelidir. Aksi takdirde ilaç fiyatlarının artışında suskun kalınmasını bile savunabilen kooperatif yönetici modelleri çıkabilecektir. Yine de kooperatif olgusunda ilaç sanayiinde ki oligopol yapılanmanın getirdiği tekel dayatmalarında geri adım attırma gücünün ağırlıklı bir yorum olarak değerlendirilmesinin tüm bu çalışmalarda ön planda tutulması gerekmektedir.

Türkiye'de % 20'si sadece 5, % 80'i ise 20 firma tarafından oluşturulan ilaç pazarında firmalar nezdinde ilk 15 depo içinde 4 ecza kooperatifinin bulunması, ilaç sanayinin gereksinim dışı yatırım ile oluşan üretim fazlasını tüketebilmek için sağladığı ödeme esnekliklerinden rahatsız olması sonucu satış koşullarını sertleştiren 1987 yılı sonu protokolün etkinliğinin bugün için önlenmesinde önemli bir faktör olmuştur.

İlaç sanayii risklerini azaltmaya yönelik kısa vadeli satış politikasına dönerek finansman olanağı sağlamak amacı ile yaptırımını depolar üzerinden eczanelere aktarırken ecza depolarının örgütsüzlüğü ile onları denetleyebileceğini bilmektedir.

Ancak ilaç sanayinin eczaneler tarafından finansı aşamasında eczanenin ekonomik yönden güçlenmesi gereği de ortaya çıkmaktadır.

O zaman da eczanelerin kâr oranlarının arttırılmasına yönelik çalışmalarda ilaç sanayicisinin perde arkasında kalarak oluşturmaya çalıştığı sahnede de pocular demeyeği ön planda görünmektedir.

O nedenle eczacı çıkarlarının, bu çok bilinmeyenli denklemin sadeleştirilerek eczacı örgütleri platformunda toplum ve meslek çıkarları doğrultusunda tüm boyutları ile tartışılması zorunludur.

Her yönü ile tartışmaya açılması gereken eczacının ekonomik yapılanmasına yönelik hazırlanan bu çalışma bir ön taslak olarak katkı ve doğrunun arayışı biçiminde değerlendirilmelidir.